

การสื่อสารภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับพิธีกรรมและวัตถุมงคล ในพื้นที่จังหวัดสงขลา

Knowledge Communication through Rituals and Sacred Objects of Songkhla Province

วนักร เต็มรัตนกุล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thanapat Temruttanakul. Faculty of Humanities and Social Sciences. Thaksin University.

E mail : tanapat_temruttanakul@hotmail.com

Received: 15 March 2020 ; Revised: 26 May 2020 ; Accepted: 09 July 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในพื้นที่จังหวัดสงขลา และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารภูมิปัญญาท้องถิ่นในพิธีกรรมและวัตถุมงคลของจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยเลือกคาบสมุทสรทงพระเป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากมีความเหมาะสมทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ความเป็นมา และความเป็นศูนย์กลางทางความเชื่อในศาสนาพุทธของจังหวัดสงขลา โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์ เเกิอาจารย์ผู้มีความรู้ด้านพิธีกรรมและการปลุกเสกวัตถุมงคล การสังเกตการณ์พิธีกรรม การวิเคราะห์วัตถุมงคล และการแจกแบบสอบถามเชิงสำรวจแก่ผู้บูชาวัตถุมงคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารแบบ SMCR และแนวคิดเรื่องการสื่อสารความรู้ เพื่อค้นหาค้นหาความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่ในพิธีกรรมและวัตถุมงคล และศึกษาว่ากระบวนการถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อดังกล่าวนั้นมีคุณลักษณะเช่นใด

ผลการศึกษา พบว่า ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในพื้นที่จังหวัดสงขลา เป็นองค์ความรู้ทางศาสนาที่แสดงออกผ่านทางพุทธคุณด้านที่สอดคล้องกับเงื่อนไขของบริบท ได้แก่ ด้านเมตตามหานิยมเพื่อตอบสนองการดำรงชีพด้วยการค้าขาย ด้านโชคลาภและความอุดมสมบูรณ์เพื่อตอบสนองวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม และด้านแคล้วคลาดคงกระพันเพื่อตอบสนองต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต โดยมีการสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ เกี่ยวข้องลงไปวัตถุมงคล ซึ่งแสดงให้เห็นมิติของการบูรณาการทางความรู้ ได้แก่ ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ การคมนาคม การด้วยประกอบอาชีพ การใช้ภาษา การใช้ประสพการณ์ และการใช้ตำนาน ซึ่งเหล่านี้ถือเป็นกุศโลบายและปรีชาธรรมที่ผู้บูชาต้องใช้ศรัทธาปัญญาในการทำความเข้าใจและนำความรู้ออกมาใช้ ในส่วนของกระบวนการสื่อสารภูมิปัญญา พบว่า ผู้สื่อความรู้ คือ พระเเกิอาจารย์ ที่ได้ให้ความรู้แบบสอนเร้นเรื่องการใช้กระแฉจิต การเข้าฌาน การเพ่งกลืน และการบริกรรมคาถาอาคมในการปลุกเสกและให้ความหมายแก่

พิธีกรรมและวัตถุมงคล ในขณะที่ผู้รับสาร คือ ผู้บูชา ที่จะต้องมีความศรัทธาในพุทธคุณและมีความรู้ในการปรุงจิตของตนเองด้วยการบริกรรมคาถาและการบูชาตามคำแนะนำจึงจะเชื่อมโยงสู่พุทธคุณและดึงพลังออกมาใช้ได้ การศึกษาเรื่องนี้ช่วยให้มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเงื่อนไขของบริบทพื้นที่กับองค์ความรู้ที่นำมาสื่อสาร เพื่อเข้าใจกระบวนการสื่อสารความรู้ผ่านพิธีกรรมและวัตถุมงคลภายใต้เงื่อนไขที่เป็นเอกลักษณ์ของคาบสมุทรสทิงพระ

คำสำคัญ: การสื่อสารความรู้ องค์ความรู้

Abstract

The objectives of the research are 1) to study traditional knowledge communicated through rituals and sacred objects found in Songkhla province and 2) to study communication process of rituals and sacred objects found in the province. Researcher chooses Sating Phra Peninsula, a district of Songkhla province, to be the study area as it best reflects historical stories and acts as a religious center for Buddhism in the province. This research is based on depth interviews done with monks whose spiritual and magic knowledge have been renowned, on the participatory observation to the rituals, on the analysis of the sacred objects, and on research questionnaires done with the believers. Researcher utilizes the SMCR model and the concept of knowledge communication to decode the traditional knowledge embedded in the rituals and sacred objects and to study the communication process of the knowledge.

It is revealed that the traditional knowledge, communicated through rituals and sacred objects found in Songkhla province, is based on religious knowledge which corresponds to the living conditions of Sating Phra Peninsula. The knowledge includes knowledge on mercy power for livelihood and trade, knowledge on fortune power for agricultural life, and knowledge on invulnerableness of weapons power for security. Additionally, it is found some integration of local wisdom on the rituals and sacred objects which includes knowledge on healthcare, transportation, occupation, language, experience, and local legends. As to the communication of knowledge, it is found that the monks are knowledge sender who utilize their tacit knowledge in the form of mind control to instill magic power and assign the meaning to the rituals and sacred objects while believers are knowledge receivers who must carry their faith in the Buddhist power and know how to use sacred spells for controlling their minds to make the rituals and sacred objects to be effective. This study reveals the connection between the living conditions of Sating Phra Peninsula and the unique knowledge communicated through rituals and sacred objects found in the area.

Keywords : Communication , Knowledge.

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่นในเรื่องของการแก้ปัญหาหรือยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2555) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึง ความ

รู้ ความเชื่อ และความสามารถของมนุษย์ในการแก้ปัญหา การปรับตัว การจัดความสัมพันธ์และการดำรงชีวิตให้ผสมผสานสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และวิถีของกลุ่มชน โดยเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา กล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นปรากฏออกมาในหลายลักษณะดังที่ มณีนีฯ ชุตินุตร และนิคม ชมพูลง (2538) ได้แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาเป็นด้านต่าง ๆ ตามความรู้ที่นำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นควรดำเนินการวิเคราะห์ “รูปแบบภายนอก” (External form) ซึ่งหมายถึงการวิเคราะห์สิ่งที่แสดงออกมาทางภายนอกของภูมิปัญญา เช่น รูปแบบ พิธีกรรม หรือลักษณะวัตถุ และการวิเคราะห์ “องค์ความรู้ภายใน” (Internal Knowledge) ซึ่งหมายถึง แนวคิดหรือหลักการที่ถูกนำมาประกอบสร้างภูมิปัญญาแต่การวิเคราะห์ดังกล่าวยังกระทำได้ไม่มากนัก ดังที่ Michael Polanyi (1966) อธิบายว่าความรู้ที่ซ่อนอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์นั้นมีย่อยอย่างมากมายแต่ความสามารถในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากความรู้ยังมีอยู่จำกัด เนื่องจากยังขาดกระบวนการเชิงวิชาการที่จะเข้าไปศึกษาอย่างเป็นระบบและระเบียบแบบแผน อย่างไรก็ตาม Ruggles และ Holtshouse (1999) ได้อธิบายว่า เราสามารถศึกษาองค์ความรู้ผ่านองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) “การบรรจุความรู้” (Embedded Knowledge) หมายถึง การศึกษาว่าองค์ความรู้หนึ่ง ๆ ได้ถูกนำมาบรรจุเอาไว้ในกระบวนการหรือผลผลิตของภูมิปัญญาได้อย่างไร 2) “การอำนวยความสะดวก” (Facilitating Knowledge) หมายถึง การศึกษาว่าแนวทางการบริหารจัดการองค์ความรู้ในภูมิปัญญาหนึ่ง ๆ ให้สามารถเพิ่มขยายหรือเจริญเติบโตได้นั้นควรเป็นอย่างไร และ 3) “การถ่ายทอดความรู้” (Transferring Knowledge) หมายถึง การศึกษาว่ากระบวนการส่งต่อหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างฝ่ายผู้ถ่ายทอดและผู้รับความรู้นั้นควรมีลักษณะอย่างไร ซึ่งในเรื่องนี้ต้องอาศัยสิ่งที่เรียกว่า “กระบวนการสื่อสาร” (Communication process) เข้ามาช่วยเพื่อให้องค์ความรู้ที่ต้องการถ่ายทอดสามารถแพร่กระจายหรือสืบทอดต่อไปได้ ในเรื่องนี้ Filemon Uriarte, Jr. (2008) ได้อธิบายว่า การศึกษาองค์ความรู้ต้องให้ความสำคัญกับรูปแบบของความรู้ซึ่งแสดงออกมาให้เห็นใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) “ความรู้ที่ชัดแจ้ง” (Explicit Knowledge) หรือ EK หมายถึง ความรู้ที่บุคคลสามารถถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นได้โดยตรง โดยมักเป็นความรู้ที่ได้ถูกบันทึกเอาไว้ในสื่อประเภทต่าง ๆ ที่สามารถนำมาสื่อสารได้อย่างชัดเจน และ 2) “ความรู้ที่ซ่อนเร้น” (Tacit Knowledge) หรือ TK หมายถึง ความรู้ที่อยู่ลึกภายในตัวบุคคลและไม่สามารถถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นได้โดยง่าย โดยมักเป็นความรู้ที่ไม่สามารถบันทึกลงในสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งได้แต่ต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ เข้าร่วมเพื่อให้ความรู้นั้นสามารถถ่ายทอดไปยังกลุ่มบุคคลอื่นได้ โดยการศึกษาด้วยแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับองค์ความรู้ในภูมิปัญญาทั้งส่วนของรูปแบบความรู้ ที่มาของความรู้ วิธีการบรรจุความรู้ รวมถึงแนวทางการถ่ายทอดความรู้ของปัญญานั้น ๆ อีกด้วย ด้วยเหตุนี้เอง “การสื่อสารความรู้” (Knowledge Communication) ถือเป็นแนวทางที่นักวิจัยด้านการสื่อสารสามารถนำมาใช้ศึกษากระบวนการถ่ายทอดและการแพร่กระจายองค์ความรู้ผ่านผ่านภูมิปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ ได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนาถือเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยมักปรากฏอยู่ในรูปของพิธีกรรมและวัตถุมงคลประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไขของแต่ละพื้นที่ “จังหวัดสงขลา” เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างและมีความสำคัญในด้านการปกครองและเศรษฐกิจเป็นลำดับต้น ๆ ของภูมิภาค นอกจากนี้ จังหวัดสงขลายังมีประวัติความเป็นมาที่ยึดโยงกับความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ ฮินดู และพุทธที่ได้หยั่งรากลึกลงในวิถีชีวิตของผู้คนในบริเวณนี้มากกว่าพันปี โดยเฉพาะพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดสงขลาที่รู้จักกันในนามว่า “คาบสมุทรสทิงพระ” ซึ่งประกอบด้วย 4 อำเภอ ได้แก่ ระโนด กระแสสินธุ์ สทิงพระ และสิงหนคร โดยคำว่า “สทิงพระ” มีการแปล

ความหมายในสองนัยยะ คือ “เมืองแห่งแม่น้ำ” หรือ “เมืองแห่งการสร้างพระ” โดยความหมายอย่างหลังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจุดศูนย์กลางของพุทธศาสนาในพื้นที่ นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสำรวจยังพบว่าคาบสมุทรสทิงพระมีจำนวนวัดและพระภิกษุสงฆ์มากที่สุดในจังหวัดสงขลา และมีหลักฐานการประกอบพิธีกรรมและปลูกเสกวัตถุมงคลกันอยู่โดยตลอด อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของวัดพะโคะอันเป็นถิ่นกำเนิดตำนานหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดที่ได้รับการเลื่อมใสศรัทธาจากผู้คนทั่วประเทศ

ในเรื่องนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษา องค์ความรู้ และกระบวนการสื่อสารความรู้ ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในพื้นที่จังหวัดสงขลาโดยผ่านบริบทของคาบสมุทรสทิงพระ โดยศึกษาวิเคราะห์ 2 ประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ 1) การศึกษา “บทความรู้” (Knowledge Dialogue) นั่นคือศึกษาว่าฝ่ายผู้สร้างพิธีกรรมหรือวัตถุมงคลได้ทำการ “บรรจุ” (Embed) เนื้อหาความรู้อะไรและอย่างไรลงในพิธีกรรมและวัตถุมงคล รวมถึงมีแนวคิดหรือกลวิธีอย่างไรในการคัดเลือกเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาสื่อสารผ่านพิธีกรรมและสื่อวัตถุมงคล และศึกษาว่าฝ่ายผู้รับความรู้ต้องใช้ความรู้อะไรและอย่างไรในการตีความรหัสที่ถูกส่งผ่านทางสื่อพิธีกรรมและวัตถุมงคล ซึ่งช่วยให้เห็นแนวทางการ “อำนวยความสะดวก” (Facilitate) ให้พิธีกรรมหรือวัตถุมงคลได้กลายเป็นที่ยอมรับของท้องถิ่น และ 2) การศึกษา “สื่อความรู้” (Knowledge Media) นั่นคือศึกษาว่าฝ่ายผู้ให้ความรู้ได้เลือกใช้สื่ออย่างไรเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาความรู้ที่ต้องการถ่ายทอด เพื่อให้เนื้อหาความรู้นั้นเป็นที่สนใจและศรัทธาแก่ฝ่ายผู้รับความรู้ กล่าวได้ว่า การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างบริบทพื้นที่กับองค์ความรู้ที่นำมาสื่อสาร ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจกระบวนการสื่อสารความรู้ผ่านพิธีกรรมและวัตถุมงคลภายใต้เงื่อนไขที่เป็นเอกลักษณ์ของคาบสมุทรสทิงพระ

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในพื้นที่จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารภูมิปัญญาท้องถิ่นในพิธีกรรมและวัตถุมงคลของจังหวัดสงขลา

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดเรื่อง “การสื่อสารความรู้” (Knowledge Communication) หรือ KC มาเป็นกรอบแนวคิดของการศึกษา โดยแนวคิดนี้ได้อธิบายว่า ความรู้ถือเป็นข้อมูลที่มีคุณลักษณะเฉพาะ โดยข้อมูลความรู้สามารถนำมาจัดแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ ความรู้แบบซ่อนเร้น (Tacit knowledge) และความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit knowledge) ซึ่งความรู้แต่ละแบบต่างมีคุณลักษณะและวิธีการถ่ายทอดแตกต่างกัน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกนำมาสื่อสารผ่านพิธีกรรมและวัตถุมงคล ถือเป็น “รูปแบบ” (Form) หนึ่งของข้อมูลความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดกันอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งปรากฏให้เห็นทั้งในส่วนของความรู้แบบชัดแจ้ง นั่นคือ ความรู้ที่ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อบันทึกต่าง ๆ ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย เช่น บันทึกโบราณ พระคัมภีร์ วัตถุมงคล หรือเครื่องรางของขลังต่าง ๆ และส่วนที่เป็นความรู้แบบซ่อนเร้น นั่นคือ ความรู้ที่มองไม่เห็น อธิบายได้ยาก และไม่สามารถถ่ายทอดแก่กันได้โดยง่าย เช่น การใช้ฉันทน์ การเพ่งกลี้น การใช้กระแฉจิต หรืออำนาจจากพุทธคุณต่าง ๆ

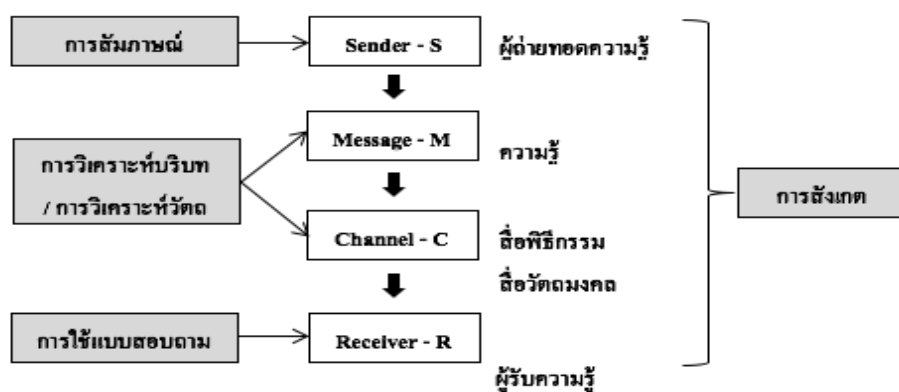
อย่างไรก็ดี เพื่อให้การศึกษาระบบการสื่อสารภูมิปัญญาครั้งนี้มีความละเอียดยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดเรื่อง “การจัดการความรู้” (Knowledge Management) หรือ KM เข้ามาร่วมในกระบวนการศึกษาด้วย โดยเรื่องนี้ Ruggles และ Holtshouse (1999) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) “การบรรจุความรู้” (Embedded Knowledge) หมายถึง การศึกษาว่าองค์ความรู้จะรวบรวม

ที่ถูกนำมาบรรจุเอาไว้ในกระบวนการสื่อสารภูมิปัญญา ความรู้เหล่านั้นมีที่มาอย่างไร และเพราะเหตุใด 2) “การอำนวยความสะดวก” (Facilitating Knowledge) หมายถึง การศึกษาว่ามีแนวทางการพัฒนาหรือขยายองค์ความรู้ให้มีความครอบคลุมหรือบูรณาการกับความรู้อื่นหรือไม่ และอย่างไร และ 3) “การถ่ายทอดความรู้” (Transferring Knowledge) หมายถึง การศึกษาว่ากระบวนการส่งต่อหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างฝ่ายผู้ถ่ายทอดและผู้รับความรู้มีลักษณะอย่างไร และเพราะอะไร โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาผนวกร่วมกับ แบบจำลองการสื่อสาร SMCR ซึ่งประกอบด้วย S (ผู้ส่งสาร) M (ข้อมูล) C (ช่องทาง) และ R (ผู้รับสาร) เพื่อให้มองเห็นกระบวนการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ภูมิปัญญาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ Filemon Uriarte, Jr. (2008) ได้อธิบายไว้อย่างสอดคล้องว่า การศึกษาเรื่องการจัดการความรู้จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการสื่อสารความรู้ซึ่งมักแสดงออกมาให้เห็นใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ความรู้ที่ซ่อนเร้น และความรู้ที่ชัดแจ้ง ดังนั้น การศึกษาด้วยแนวคิดดังกล่าวนี้ จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับองค์ความรู้ทั้งส่วนของรูปแบบความรู้ที่มาจากความรู้ วิธีการบรรจุความรู้ รวมถึงแนวทางการถ่ายทอดความรู้ของท้องถิ่นที่เหมาะสมนั่นเอง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ที่ดำเนินการผ่านระเบียบวิจัย “แบบผสม” (Mixed-method) ที่ประกอบด้วยวิธีการเก็บข้อมูลด้วย “วิธีการเชิงคุณภาพ” (Qualitative method) เป็นส่วนหลักในการศึกษาเนื่องจากปรากฏการสื่อสารที่เลือกศึกษานั้นต้องอาศัยกระบวนการเชิงคุณภาพเพื่อเข้าถึงข้อมูลหลักที่ต้องการ และใช้ “วิธีเชิงปริมาณ” (Quantitative method) เป็นตัวเสริมเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบในภาพรวม โดยผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดแบบจำลองการสื่อสาร SMCR ซึ่งแยกศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารออกเป็นส่วน ๆ โดยสามารถอธิบายระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาใช้ศึกษาได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1
แสดงความเชื่อมโยงของตัวแปรและวิธีการที่ศึกษา

สำหรับองค์ประกอบการสื่อสารตัวที่ 1 คือ “ผู้ส่งสาร” หรือกลุ่มผู้ดำเนินพิธีกรรมและปลุกเสกวัตถุมงคล ผู้วิจัยใช้วิธี “การสัมภาษณ์เชิงลึก” (Depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง การบรรจุความรู้ โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์เรื่อง “สถานภาพทางความรู้” และ “ถิ่นที่อยู่” ของบุคคลที่สามารถบรรจุความรู้ที่ชัดแจ้งและความรู้ที่ซ่อนเร้นเอาไว้ในพิธีกรรมและวัตถุมงคลได้ โดยบุคคลกลุ่มนี้อาจเป็นพระสงฆ์

หรือเกจิอาจารย์ ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยจะคัดเลือกเฉพาะกลุ่มผู้ถ่ายทอดความรู้ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นในเรื่องของการประกอบพิธีกรรมและจัดสร้างวัตถุมงคล องค์ประกอบการสื่อสารตัวที่ 2 และ 3 นั้นคือ “สาร” หรือความรู้ที่ถูกรับมาบรรจุ และ “ช่องทางการสื่อสาร” ซึ่งหมายถึง ตัวพิธีกรรมและวัตถุมงคล ผู้วิจัยเลือกใช้วิธี “การวิเคราะห์บริบท” (Contextual Analysis) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของสิ่งต่าง ๆ ที่ประกอบอยู่ในสื่อพิธีกรรม และ “การวิเคราะห์วัตถุ” (Object Analysis) เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะและการใช้ประโยชน์ของวัตถุมงคลประเภทต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะของความรู้และสื่อที่บรรจุความรู้ดังกล่าว รวมถึงการจัดประเภทของกลุ่มความรู้ที่ได้ถูกนำมาสื่อสารผ่านสื่อพิธีกรรมและวัตถุมงคล ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะคัดเลือกเฉพาะวัตถุมงคลและพิธีกรรมที่ได้รับการยอมรับและมีพิธีการปลุกเสกอย่างชัดเจนโดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างวัดที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการศึกษาซึ่งแสดงให้เห็นได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อกลุ่มตัวอย่างวัดที่ศึกษาในคาบสมุทรสทิงพระ

อำเภอ	ชื่อวัด	ที่อยู่
อำเภอสิงหนคร	โลการาม	ม.4 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร
	สุวรรณคีรี	ม.2 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร
	แหลมจาก	ม.5 ตำบลปากบ่อ อำเภอสิงหนคร
อำเภอระโนด	หัวป่า	ม.1 ตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด
อำเภอสทิงพระ	ดีหลวง	ม.2 ตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ
	พะโคะ	ม.6 ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ
	ศิลาลอย	ม.4 ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ
อำเภอกระแสสินธุ์	เชิงแสใต้	ม.3 ตำบลเชิงแส อำเภอกระแสสินธุ์

ในส่วนขององค์ประกอบการสื่อสารตัวที่ 4 นั้นคือ “ผู้รับสาร” หรือผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและผู้รับบูชาวัตถุมงคล ผู้วิจัยใช้วิธีการแจก “แบบสอบถาม” (Questionnaire) ที่ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วนหลัก ๆ ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการใช้วัตถุมงคล และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพุทธคุณของวัตถุมงคล โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและผู้รับบูชาวัตถุมงคลจำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ 4 อำเภอของคาบสมุทรสทิงพระ ได้แก่ ระโนด กระแสสินธุ์ สทิงพระ และสิงหนคร โดยข้อมูลที่ได้นำรวบรวมทั้งหมดจะนำมาทำการวิเคราะห์และประมวลผลร่วมกันเพื่อนำไปสู่การตอบคำถามของการวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในพื้นที่จังหวัดสงขลา

การศึกษาพบว่า องค์ความรู้เรื่องพิธีกรรมและการปลุกเสกวัตถุมงคลนั้นปรากฏมานานแล้วในคาบสมุทรสทิงพระ โดยถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นแขนงหนึ่งที่มีรากฐานความรู้มาจากหลักศาสนา เป็นภูมิปัญญาที่ถูกคิดค้นขึ้นมาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้บูชา รวมถึงถ่ายทอดศีลธรรมและควบคุมความประพฤติ เพื่อ

ให้ผู้คนสามารถดำเนินชีวิตต่อไปภายใต้เงื่อนไขของบริบทที่ตนเองอาศัยอยู่ สอดคล้องกับ ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542: 2) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือองค์ความรู้ของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนที่จะแก้ปัญหาและถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวไปสู่คนรุ่นใหม่เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างผาสุก การศึกษาจึงพบว่า องค์ความรู้เรื่องนี้มี ความเกี่ยวข้องกับแหล่งความรู้หลายด้านไม่ว่าจะเป็นการคิดสร้างสรรค์ได้เอง การสืบทอดจากบรรพบุรุษ การเรียนรู้จากผู้รู้ การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ การเรียนรู้จากศิลปวัฒนธรรม การเรียนรู้จากความเชื่อ และการเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ จารุวรรณ ธรรมวดี (2543: 1) ได้อธิบายไว้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องนี้ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงภูมิความรู้ทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นการแสดงความรู้ผ่านหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ ด้วย โดยสรุปให้เห็นได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการสรุปผลเรื่องภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในคาบสมุทรสังขะ

ภูมิปัญญา (Knowledge)	ประเภทความรู้		รูปแบบความรู้	
	บทความรู้ (Knowledge Dialogue)	สื่อความรู้ (Knowledge Media)	ความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge)	ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)
1. การดูแลสุขภาพ	เตือนสติให้ระมัดระวังเรื่องสัตว์มีพิษและโรคภัยชนิดต่าง ๆ	สื่อสารผ่านพุทธาคม และการปรุงยาสมุนไพรแผนโบราณ	ความรู้เรื่องกระแสนจิตเพื่อการบรรจุพุทธคุณลงสู่ยาสมุนไพร	ความรู้เรื่องการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรแผนโบราณ
2. การคมนาคม	เตือนสติเรื่องความปลอดภัยในการเดินทาง	สื่อสารผ่านการเขียนยันต์ นะคาบสมุทร ที่ให้พุทธคุณด้านแคล้วคลาด คงกระพัน	ความรู้เรื่องคาถา และการเขียนอักขระเลขยันต์ที่ตอบสนองต่อบริบทพื้นที่	ความรู้เรื่องการปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยขณะเดินทาง
3. การประกอบอาชีพ	เสริมความมั่นใจในเรื่องการประกอบอาชีพด้านค้าขาย	สื่อสารผ่านตำนานนางกวักเพื่อสร้างพุทธคุณด้านโชคลาภ	ความรู้เรื่องกระแสนจิตเพื่อการบรรจุพุทธคุณของนางกวัก	ความรู้เรื่องการปฏิบัติตนเพื่อประสบความสำเร็จในอาชีพ
4. การใช้ภาษา	สร้างการรับรู้เรื่องอัตลักษณ์ของวัตถุมงคล	สื่อสารผ่านนามมงคลของเกจิอาจารย์เพื่อส่งเสริมพุทธคุณ	ความรู้เรื่องกระแสนจิตเพื่อการบรรจุพุทธคุณตามอัตลักษณ์	ความรู้เรื่องการใช้ความหมายของคำเพื่อสร้างอัตลักษณ์

ภูมิปัญญา (Knowledge)	ประเภทความรู้		รูปแบบความรู้	
	บทความรู้ (Knowledge Dialogue)	สื่อความรู้ (Knowledge Media)	ความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge)	ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)
5. การใช้ ประสบการณ์	สร้างการรับรู้เรื่อง ผลการใช้งานเพื่อ สร้างการยอมรับ	สื่อสารผ่าน ประสบการณ์ที่เกิด จากการใช้งาน	ความรู้เรื่องกระแส จิตเพื่อการบรรจุ พุทธคุณ ตามประสบการณ์	ความรู้เรื่อง เหตุการณ์ที่เกิดจาก ผลของพุทธคุณ
6. การใช้ตำนาน	สร้างความเข้าใจ หลักธรรมะจาก ตำนานในท้องถิ่น	สื่อสารผ่านตำนาน ของท้องถิ่นเพื่อสั่ง สอนหลักธรรมะ	ความรู้เรื่องกระแส จิตเพื่อการบรรจุ พุทธคุณ ตามเนื้อหาใน ตำนาน	ความรู้เรื่อง คุณธรรมคำสอนที่ อยู่ในตำนาน

จากตารางที่ 1 แสดงการสรุปผลเรื่องภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในคาบสมุทรสทิงพระ โดยพบว่า มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอยู่อย่างน้อย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการดูแลสุขภาพ ด้านการคมนาคม ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการใช้ภาษา ด้านการใช้ประสบการณ์ และด้านการใช้ตำนาน ในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาภูมิปัญญาแต่ละด้านมาวิเคราะห์ด้วยแนวคิดเรื่อง “ประเภทความรู้” และพบว่าแต่ละด้านมีการใช้ “บทความรู้” และ “สื่อความรู้” แตกต่างกัน ด้านการดูแลสุขภาพ พบว่า เนื้อหาความรู้ที่ต้องการสื่อสาร คือ การเตือนสติให้ระมัดระวังเรื่องสัตว์มีพิษและโรคภัยชนิดต่าง ๆ เนื่องจากคาบสมุทรสทิงพระเป็นดินแดนแห่งแม่น้ำซึ่งชุกชุมไปด้วยสัตว์มีพิษชนิดต่าง ๆ เช่น งู แมลงป่อง และตะขาบ เป็นต้น ส่วนสื่อความรู้ที่ใช้ คือ การสื่อสารผ่านพุทธาคมและการปฐมนิเทศน์พระแผนโบราณที่มีทั้งความศักดิ์สิทธิ์และตัวยานในการรักษาบรรเทาโรค ด้านการคมนาคม พบว่า เนื้อหาความรู้ที่ต้องการสื่อสาร คือ การเตือนสติเรื่องความปลอดภัยในการเดินทาง เนื่องจากวิถีชีวิตในคาบสมุทรสทิงพระเกี่ยวข้องกับการเดินทางออกไปทำนาและประมงซึ่งมีความเสี่ยงจากอันตราย ส่วนสื่อความรู้ที่ใช้ คือ การสื่อสารผ่านการเขียนยันต์

“นะ คาบสมุทร” ที่ให้พุทธคุณด้านแคล้วคลาดคงกระพันทั้งพื้นดินพื้นน้ำ ด้านการประกอบอาชีพ พบว่า เนื้อหาความรู้ที่ต้องการสื่อสาร คือ การเสริมความมั่นใจในการประกอบอาชีพด้านค้าขายซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพหลักกลุ่มหนึ่งของชาวคาบสมุทรสทิงพระ ส่วนสื่อความรู้ที่ใช้ คือ สื่อสารผ่านตำนานนางกวักเพื่อสร้างพุทธคุณด้านโชคลาภ เนื่องจากผู้คนเชื่อกันว่านางกวักคือเทพีแห่งโชคลาภที่จะช่วยให้ทำมาค้าขายดียิ่งขึ้น ด้านการใช้ภาษา พบว่า เนื้อหาความรู้ที่ต้องการสื่อสาร คือ การสร้างการรับรู้เรื่องอัตลักษณ์ของวัตถุมงคล เนื่องจากมีการผลิตวัตถุมงคลออกมาเป็นจำนวนมาก ส่วนสื่อความรู้ที่ใช้ คือ การสื่อสารผ่านนามมงคลของเกจิอาจารย์เพื่อส่งเสริมพุทธคุณ โดยเป็นความเชื่อว่าชื่อที่มีความหมายมงคลของเกจิอาจารย์จะช่วยเสริมให้พุทธคุณมีความเด่นชัดยิ่งขึ้น ด้านการใช้ประสบการณ์ พบว่า เนื้อหาความรู้ที่ต้องการสื่อสาร คือ การสร้างการรับรู้เรื่องผลลัพธ์ของการใช้งานเพื่อสร้างการยอมรับนับถือจากผู้ศรัทธา เนื่องจากผู้บูชาบางคนต้องการเห็น

ถึงหลักฐานเชิงประจักษ์ของพุทธคุณจึงจะให้การยอมรับนับถือ และด้านการใช้ตำนาน พบว่า เนื้อหาความรู้ที่ต้องการสื่อสาร คือ การสร้างความเข้าใจหลักธรรมและหลักการดำเนินชีวิตต่าง ๆ โดยอาศัยเรื่องเล่าของชุมชน ส่วนสื่อความรู้ที่ใช้ คือ การสื่อสารผ่านตำนานของท้องถิ่น โดยคัดเลือกเฉพาะเรื่องเล่าเกี่ยวกับบุคคลหรือเหตุการณ์ที่สามารถนำมาสอนศีลธรรมหรือหลักการดำเนินชีวิตที่ดีงามได้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำภูมิปัญญาแต่ละด้านมาวิเคราะห์ด้วยแนวคิดเรื่อง “รูปแบบความรู้” และพบว่าแต่ละด้านมีการใช้ทั้ง “ความรู้ซ่อนเร้น” และ “ความรู้ชัดแจ้ง” ในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยด้านการดูแลสุขภาพ พบว่า มีการใช้ความรู้ซ่อนเร้นเรื่องการใช้กระแสดิจิตเพื่อการบรรจุพุทธคุณลงสู่ยาสมุนไพร โดยเป็นการเสกให้สมุนไพรมีฤทธิ์ทั้งในทางสมุนไพรและคาถาอาคม ส่วนความรู้ชัดแจ้ง แสดงให้เห็นจากความรู้เรื่องการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรที่มีการกำหนดชนิดและสรรพคุณของสมุนไพรเอาไว้ในตำราอย่างชัดเจน ด้านการคมนาคม พบว่า มีการใช้ความรู้ซ่อนเร้นเรื่องการบริกรรมคาถาอาคม และความรู้ในการเขียนอักขระเลขยันต์ ซึ่งให้พุทธคุณที่ตอบสนองต่อเงื่อนไขของบริบทพื้นที่ ส่วนความรู้ชัดแจ้ง แสดงให้เห็นจากการสั่งสอนของเกจิอาจารย์ในเรื่องการปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยขณะเดินทางจากบ้านไปยังที่ต่าง ๆ เช่น คำสอนที่ว่า “ไกลบ้าน อย่าห่างพระ” เป็นต้น ด้านการประกอบอาชีพ พบว่า มีการใช้ความรู้ซ่อนเร้นเรื่องการใช้กระแสดิจิตเพื่ออัญเชิญคุณอำนาจของนางกั๊กเข้ามาบรรจุอยู่ในวัดมุงคลที่สร้างขึ้น ส่วนความรู้ชัดแจ้ง แสดงให้เห็นจากเอกสารแนะนำสรรพคุณที่ได้รับอนุญาตทางการปฏิบัติตนเพื่อประสบความสำเร็จในอาชีพ ด้านการใช้ภาษา พบว่า มีการใช้ความรู้ซ่อนเร้นเรื่องการใช้กระแสดิจิตเพื่อการบรรจุพุทธคุณตามอัตลักษณ์ที่ถูกกำหนดโดยคำเรียกขาน โดยชื่อเรียกขานที่สื่อถึงความมั่นคงจะต้องบรรจุพุทธคุณด้านแคล้วคลาดคงกระพัน ส่วนความรู้ชัดแจ้ง แสดงให้เห็นจากความรู้เรื่องการใช้ความหมายของคำเพื่อสร้างความศรัทธาและเชื่อถือในพุทธคุณ ด้านการใช้ประเพณี พบว่า มีการใช้ความรู้ซ่อนเร้นเรื่องการใช้กระแสดิจิตเพื่อบรรจุพุทธคุณซึ่งช่วยให้ไม่น่าวิตกให้เกิดความมั่นใจ ส่วนความรู้ชัดแจ้ง แสดงให้เห็นจากการถ่ายทอดเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากผลของพุทธคุณซึ่งมีการบันทึกเอาไว้ และด้านการใช้ตำนาน พบว่า มีการใช้ความรู้ซ่อนเร้นเรื่องการใช้กระแสดิจิตเพื่อการบรรจุพุทธคุณของบุคคลที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของตำนาน โดยเป็นเรื่องเล่าของอริยบุคคลผู้มีปณิธาน่ายกย่องและนำเอาเป็นแบบอย่าง ส่วนความรู้ชัดแจ้ง แสดงให้เห็นจากการถ่ายทอดคุณธรรมคำสอนผ่านบุคคลที่อยู่ในตำนาน ซึ่งได้รับการบันทึกอยู่ในเอกสารโบราณหรือเล่าสืบต่อกันมาในลักษณะมุขปาถะ

การศึกษาประเด็นนี้ช่วยให้ผู้วิจัยทราบว่าการสื่อสารภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านพิธีกรรมและวัดมุงคลถือเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้หลายด้าน สอดคล้องกับ William Isaacs (1997) ที่อธิบายว่า การศึกษาเรื่องนี้ต้องกระทำผ่านการสื่อสารความรู้ 2 รูปแบบประกอบกัน นั่นคือ ศึกษาการสื่อสารด้วยบทความรู้ และการสื่อสารด้วยสื่อความรู้ ซึ่งจะช่วย “ถอดรหัส” (Decode) ของความรู้ที่ซ่อนอยู่ในภูมิปัญญา เข้าใจแนวคิดของการสื่อสารภูมิปัญญา รวมถึงรูปแบบของความรู้ว่ามีลักษณะอย่างไร

ประเด็นที่ 2 กระบวนการสื่อสารภูมิปัญญาท้องถิ่นในพิธีกรรมและวัดมุงคลของจังหวัดสงขลา

การศึกษา พบว่า แนวคิดเรื่องการจัดแบ่งหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of analysis) ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดเรื่ององค์ประกอบการสื่อสาร SMCR สามารถนำมาใช้ศึกษากระบวนการสื่อสารความรู้ผ่านพิธีกรรมและวัดมุงคลได้ จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความเข้าใจองค์ประกอบการสื่อสารต่าง ๆ ที่อยู่ในกระบวนการสื่อสารภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องนี้ โดยสามารถสรุปให้เห็นผลการศึกษาและการวิเคราะห์ได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงการสรุปผลเรื่องกระบวนการสื่อสารภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในคาบสมุทรสทิงพระ

หน่วยวิเคราะห์	สรุปผลการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
1. บริบทการสื่อสาร (Communication context)	มีเงื่อนไขทางกายภาพ ทางสังคม และทางวัฒนธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง เป็นสังคมเกษตรกรรมสมัยใหม่ที่มีความเชื่อมโยงกับศาสนา และตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีความผันผวนทางธรรมชาติสูง	วัดเป็นศูนย์กลางการสื่อสารของสังคม โดยมีพระภิกษุมิมีบทบาทในการชี้แนะ/ขัดเกลาสังคม ให้ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้เงื่อนไขของบริบท
2. ผู้สื่อสารความรู้ (Knowledge communicator)	พระเกจิอาจารย์ที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลหลายประการที่เอื้อต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะความรู้เรื่องการปลุกเสกวัตถุมงคลด้วยกระแสจิต ผู้รับความรู้ในพื้นที่ มักเป็นเพศชาย วัยชายวัยกลางคนที่นับถือพุทธ มีระดับการศึกษาปานกลาง และประกอบอาชีพค้าขายหรือทำธุรกิจ	พระเกจิอาจารย์ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการช่วยชี้แนะ/ขัดเกลาสังคม จึงใช้องค์ความรู้ของตนเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านการดำเนินพิธีกรรมและปลุกเสกวัตถุมงคล ผู้รับความรู้มีพฤติกรรมการเข้าร่วมพิธีกรรมและบูชาวัตถุมงคลอย่างเด่นชัด และมีความคาดหวังจากพุทธคุณที่ส่งเสริมชีวิตของตนเอง
3. องค์ความรู้ (Knowledge message)	เป็นภูมิปัญญาที่แสดงออกมาทั้งในรูปแบบความรู้ซ่อนเร้นและความรู้ชัดแจ้ง และมักมีการถ่ายทอดและเรียนรู้กันเฉพาะบุคคลบางกลุ่ม การใช้องค์ความรู้ต้องเพื่อวัตถุประสงค์ที่ดีงาม	มีการสื่อสารภูมิปัญญาทางศาสนาที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตภายใต้เงื่อนไขของบริบท โดยถือเป็นกุศโลบายทางการสื่อสารที่ผู้รับสารต้องใช้สติปัญญาในการถอดความหมายจากความรู้ด้วย
4. ช่องทางสื่อสารความรู้ (Knowledge channel)	ช่องทางสื่อสารมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความรู้ที่จะถ่ายทอด และวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ถือเป็นพุทธวิธีการสอนที่เกิดขึ้นเพื่อสื่อสารธรรมะไปสู่ผู้คนที่หลากหลาย	มีการสื่อสารภูมิปัญญาที่หลากหลายผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ โดยพบว่าผู้รับสารนิยมช่องทางพระเครื่อง และคาดหวังพุทธคุณเรื่องการค้าขาย

5. ผลการสื่อสารความรู้ (Knowledge result)	ผลการสื่อสารขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยหลักสองด้าน คือกระแสจิตของผู้ปลุกเสกและศรัทธาของผู้บูชา โดยต้องอาศัยความรู้เรื่องการปลุกจิต และยังขึ้นอยู่กับกระทำของผู้ใช้ด้วย ผู้รับความรู้มีบทบาทอย่างมากในความสำเร็จหรือล้มเหลวของการสื่อสารความรู้ในเรื่องนี้ เนื่องจากผลการสื่อสารความรู้ไม่ได้วัดจากผู้ปลุกเสก แต่วัดจากผู้ใช้เป็นหลัก	พระเกจิอาจารย์ปลุกเสกและใส่ความหมายลงในพิธีกรรมและวัตถุมงคล โดยใช้กุศโลบาย เพื่อช่วยให้คนเข้าถึงพระธรรมคำสอน แต่จะบังเกิดผลหรือไม่อยู่ที่สติปัญญาและการกระทำของบุคคล ผู้รับความรู้ส่วนใหญ่เชื่อเรื่องผลของพุทธคุณ แต่ยังมองว่าตนเองขาดความรู้ในการบูชา หรือยังไม่สามารถถอดรหัสความรู้ได้ถูกต้อง
--	--	---

จากตารางที่ 2 แสดงการสรุปผลเรื่องกระบวนการสื่อสารภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในคาบสมุทรสทิงพระ โดยพบว่า คาบสมุทรสทิงพระ ถือเป็นบริบทการสื่อสารที่มีเงื่อนไขทางกายภาพ ทางสังคม และทางวัฒนธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง โดยเงื่อนไขทางกายภาพส่งผลให้คนในคาบสมุทรต้องรับมือความผันผวนทางธรรมชาติ รวมถึงอุปสรรคทางการสื่อสารที่เกิดขึ้นจากสภาพภูมิศาสตร์และทำเลที่ตั้ง คนสทิงพระจึงต้องพึ่งพิงตนเองมากกว่าการอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอก เงื่อนไขทางสังคมส่งผลให้ผู้คนมีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมสมัยใหม่แต่ยังคงใช้ระบบเครือญาติแบบสังคมชนบท รวมถึงเป็นสังคมที่มีรากฐานอยู่บนความเชื่อทางศาสนาเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาอย่างยาวนาน ส่งผลให้ “วัด” กลายเป็นสถาบันที่มีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของคนในคาบสมุทรสทิงพระ โดยวัดกลายเป็นจุดศูนย์กลางทางการสื่อสารที่ยึดโยงผู้คนในพื้นที่นี้ให้มีความเป็นปึกแผ่นและสามารถอยู่รอดได้ด้วยพึ่งพาตนเอง สอดคล้องกับ รัชดาพร บุญทอง (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่องกระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย พบว่า ประวัติความเป็นมาขององค์จตุคามรามเทพมีความสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของบริบทท้องถิ่นในการประกอบสร้างวัตถุมงคลขึ้นมาให้มีความความสอดคล้องและเป็นที่ยอมรับของผู้บูชาวัตถุมงคลในท้องถิ่นนั้น ๆ

ผู้สื่อสารความรู้พบว่า พระภิกษุหรือพระเกจิอาจารย์ผู้มีหน้าที่ชี้นำและขัดเกลาสังคมโดยผ่านพิธีกรรมและวัตถุมงคล โดยต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติพิเศษหลายประการ ได้แก่ การมี “เพศบรรพชิต” ซึ่งถือเป็นผู้มีความพร้อมในการเข้าถึงองค์ความรู้ การมี “พรรษา” ยาวนาน ซึ่งแสดงถึงความบริสุทธิ์ของศีลเนื่องจากได้อดทนต่อการยั่วยุของกิเลสมายาวนาน การมี “ปฏิปทา” ที่ประจักษ์จนเป็นที่เคารพเลื่อมใสแก่เหล่าพุทธศาสนิกชน และการมี “สายสำนัก” ขององค์ความรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิความรู้เรื่องพิธีกรรมและการปลุกเสกวัตถุมงคล โดยองค์ความรู้ที่สำคัญที่สุดในเรื่องนี้คือ ความรู้เรื่องการใช้ “กระแสจิต” ในการปลุกเสก ซึ่งผู้ที่กระทำสิ่งนี้ได้ต้องมีความรู้เรื่องสมาธิ การเข้าฌาน และการเพ่งกลิ่น มาแล้วเป็นพื้นฐาน สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของความรู้แบบซ่อนเร้น (Tacit) ที่เหล่าพระเกจิอาจารย์ได้นำมาใช้ในการชี้นำและขัดเกลาผู้คนในสังคมคาบสมุทรสทิงพระมาอย่างยาวนาน ในขณะที่การศึกษาผู้รับความรู้ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเป็นชาวพุทธและเป็นเพศชาย โดยมีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/เทียบเท่า

ประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจ และมีรายได้ประมาณ 15,000 – 19,999 บาท ต่อเดือน โดยคุณลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของตัวแปรทางเพศ อายุ และศาสนา ที่มีผลต่อการมีความสนใจในพิธีกรรมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ การมีระดับการศึกษาและรายได้ปานกลางสะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้ดิ้นรนในชีวิต จึงทำให้ต้องการขวัญและกำลังใจจากพิธีกรรมและวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการแข่งขันสูงโดยเฉพาะในกลุ่มคนที่มีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจนั่นเอง

องค์ความรู้ พบว่า ได้แสดงออกมาให้เห็นทั้งในส่วนที่เป็นความรู้แบบซ่อนเร้น ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับการใช้กระแสวิจิตปลุกเสก ความรู้ทางการทำสมาธิเข้าฌาน ความรู้เรื่องการบริกรรมคาถา และการลงอักขระเลขยันต์ และส่วนที่เป็นความรู้แบบชัดแจ้ง แสดงออกมาให้เห็นจากการถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อหรือช่องทางบางอย่างที่ผู้รับสารสามารถเข้าใจและนำความรู้นั้นไปปฏิบัติต่อได้ โดยเรื่องนี้พบว่าพระเกจิอาจารย์ผู้ปลุกเสกได้สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างน้อย 6 ด้าน ได้แก่ การดูแลสุขภาพ การคมนาคม การประกอบอาชีพ การใช้ภาษา การใช้ประสพการณ์ และการใช้ตำนาน โดยการสื่อสารภูมิปัญญาเหล่านี้ถือเป็นกุศโลบายหรือปริศนาธรรมที่ผู้รับสารต้องใช้สติปัญญาในการถอดความหมายด้วย ทั้งนี้ พบว่าผู้คนในคาบสมุทรสทิงพระยอมรับและปฏิบัติตามความรู้ที่เกี่ยวกับความเชื่อและเรื่องเหนือธรรมชาติ สอดคล้องกับ จำรัส เพชรทับ (2545) ที่ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังของชาวบ้าน อำเภอสิดชล จังหวัดนครศรีธรรมราช และพบว่า ความรู้ที่ใช้ผลิตเครื่องรางของขลังเป็นความรู้ที่ได้รับมาจากปรากฏการณ์ที่ผิดปกติวิสัยซึ่งชาวบ้านไม่สามารถหาเหตุผลมาอธิบายได้ จนกลายเป็นความรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อเหนือธรรมชาติซึ่งสามารถดลบันดาลให้เกิดการสร้างเครื่องรางของขลังได้

ช่องทางสื่อสารความรู้ พบว่า มีการใช้สื่อที่หลากหลายในการถ่ายทอดภูมิปัญญาต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร โดยมีทั้งสื่อปริบท สื่อกิจกรรม สื่อบุคคล และสื่อวัตถุ โดยแนวคิดในการเลือกใช้ช่องทางขึ้นอยู่กับความรู้ที่จะถ่ายทอดและวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เช่น หากสื่อสารผ่านวัตถุมงคลประเภทว่ายาสมุนไพรมักจะเป็นไปเพื่อการถ่ายทอดความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ หากสื่อสารผ่านวัตถุมงคลประเภทผ้ายันต์ก็จะเป็นไปเพื่อบันทึกการรายละเอียดและสะดวกต่อการพกพา หรือหากสื่อสารด้วยเหรียญโลหะชนิดต่าง ๆ ก็จะเป็นไปเพื่อความคงทนและความสวยงามของวัตถุมงคล กล่าวได้ว่า ช่องทางสื่อสารที่แตกต่างกันถือเป็นพุทธวิธีการสอนธรรมะแก่ผู้คนที่หลากหลาย ทั้งนี้ พบว่าผู้คนในคาบสมุทรสทิงพระเข้าถึงภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ จากวัตถุมงคลที่เป็นพระเครื่องมากที่สุด เนื่องจากเป็นวัตถุมงคลที่มีขนาดเล็กพกพาได้สะดวก รวมถึงมีการจัดสร้างเอาไว้อย่างสวยงาม โดยเฉพาะในกลุ่มพระเหรียญเนื้อโลหะชนิดต่าง ๆ ที่มีการผลิตและให้เช่ากันอยู่แทบทุกวัด นอกจากนี้ ผู้คนในคาบสมุทรสทิงพระได้สะท้อนให้เห็นความต้องการพุทธคุณด้านมหาเสน่ห์มากที่สุด โดยเชื่อว่าเป็นพุทธคุณที่ช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการประกอบอาชีพค้าขายซึ่งสิ่งนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมและความศรัทธาของผู้คนในโลกยุคปัจจุบัน

สำหรับผลการสื่อสารความรู้ พบว่า การประเมินผลเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยหลักสองด้าน ได้แก่ การใช้กระแสดิจิทัลของผู้ปลูกเสก และการมีศรัทธาของผู้บูชา โดยส่วนแรกหมายรวมถึงความสมบูรณ์ของพิธีกรรมที่ต้องเป็นไปตามตำราโบราณทั้งในส่วนของมวลสาร ฤกษ์ยาม พระคาถา จิตของผู้ปลูกเสก รวมถึงเจตนานี้บริสุทธิ อย่างไรก็ตาม การศึกษาพบว่า การประเมินผลจากการใช้วัตถุมงคลที่ดีที่สุดคือ การวัดจากตัวผู้ใช้วัตถุมงคลเอง โดยตามความเชื่อกล่าวว่าวัตถุมงคลต่าง ๆ คือสะพานเชื่อมระหว่างพุทธคุณที่ปลูกเสกเอาไว้กับจิตของผู้ใช้ หากผู้ใช้มีความเชื่อมั่นและสามารถเชื่อมโยงจิตไปสู่วัตถุมงคล ก็จะสามารถดึงพลังที่อยู่ในวัตถุมงคลออกมาใช้ได้ แต่หากผู้ใช้ไม่เชื่อมั่นหรือมีความคลางแคลงในศรัทธาก็อาจไม่เกิดพุทธคุณด้านนั้น ๆ ออกมา นอกจากนี้ ผลของการใช้วัตถุมงคลยังขึ้นอยู่กับการกระทำของผู้ใช้ด้วย กล่าวคือ แม้ว่าจะตฤ

มงคลนั้นจะถูกปลูกเสกมาอย่างดี แต่ตัวผู้ใช้ประพัตินไม่อยู่ในศีลธรรมแล้วพุทธคุณก็จะไม่บังเกิดขึ้น การศึกษายังพบว่า ความเชื่อเรื่องกรรมเก่าของบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการใช้วัตถุมงคลด้วย โดยตามความเชื่อได้อธิบายว่า กรรมเก่านั้นเป็นผลจากการกระทำในอดีตชาติที่อาจส่งผลถึงปัจจุบันและผลดังกล่าวได้ไปขัดขวางหรือตัดรอนไม่ไห้บุคคลเข้าถึงพุทธคุณจากวัตถุมงคลได้

ตารางที่ 3 แสดงการสรุปผลเรื่ององค์ประกอบของภูมิปัญญาเกี่ยวกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในคาบสมุทรสทิงพระ

องค์ประกอบ	แนวทางการวิเคราะห์	ผลการวิเคราะห์
การบรรจุความรู้ (Embedding)	การศึกษาวามีองค์ความรู้อะไรบ้างที่ถูกนำมาบรรจุเอาไว้ในกระบวนการสื่อสารภูมิปัญญา ความรู้เหล่านั้นมีที่มาอย่างไร และเพราะเหตุใด	ความรู้ที่บรรจุ: องค์ความรู้ในการปลูกเสก (ความรู้ซ่อนเร้น) ประกอบด้วย ความรู้เรื่องสมาธิ ฌาน กลืน และคาถา รวมถึงความรู้เรื่องพิธีกรรม (ความรู้ชัดแจ้ง) ประกอบด้วย รูปแบบพิธี ถักขั้วยาม และมวลสาร
		ที่มาของความรู้: ได้รับมาจากแนวปฏิบัติทางศาสนาเรื่องพุทธวิธีการสอนธรรมะ ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
		หลักการความรู้: เป็นการให้ความหมายกับพิธีกรรมหรือวัตถุมงคล โดยอ้างอิงถึงพุทธคุณในศาสนา
การอำนวยความสะดวก (Facilitating)	การศึกษาวามีแนวทางการพัฒนาหรือขยายองค์ความรู้ให้มีความครอบคลุมหรือบูรณาการกับความรู้อื่นหรือไม่ และอย่างไร	การพัฒนาความรู้: มีการพัฒนาทั้งทางบวก และทางลบ
		การบูรณาการความรู้: มีการบูรณาการทางบวก โดยใช้ความรู้จากตำนาน เรื่องเล่า ประสพการณ์ ภาษอาขีพ การคมนาคม และการท่องเที่ยว แลทางลบ โดยใช้ความรู้เชิงพุทธพาณิชย์ การตลาด และวัตถุนิยม
		ปัจจัยผลักดัน: บริบททางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม ที่มีความเปลี่ยนแปลง โดยทางบวกคือ ได้องค์ความรู้ที่ต่อยอดความรู้เดิม และทางลบคือได้ความรู้ที่ปลดทอนความรู้เดิม
การถ่ายทอดความรู้ (Transferring)	การศึกษาว่ากระบวนการส่งต่อหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างฝ่ายผู้ถ่ายทอดและผู้รับความรู้มีลักษณะอย่างไร และเพราะอะไร	การถ่ายทอด: เป็นการถ่ายทอดผ่านสื่อจากพระเกจิอาจารย์ ไปสู่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม และบูชาวัตถุมงคล
		สื่อถ่ายทอด: สื่อบุคคล สื่อวัตถุ และสื่อบริบท
		หลักการถ่ายทอด: ใช้สื่อที่เหมาะสมกับองค์ความรู้ สอดคล้องกับบริบท และส่งเสริมการแปลความหมายของผู้รับสาร

การศึกษากระบวนการสื่อสารครั้งนี้ด้วยแบบจำลอง SMCR ช่วยให้ผู้วิจัยแยกองค์ประกอบของการสื่อสารออกมาเป็นส่วน ๆ และศึกษาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เมื่อนำองค์ประกอบของการสื่อสารทั้งหมดมาร้อยเรียงเข้าด้วยกันแล้วก็จะช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผล รวมถึงบทบาทหน้าที่ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีต่อกันและกันอีกด้วย โดยข้อมูลส่วนนี้นำไปสู่การวิเคราะห์ขั้นสุดท้ายด้วยแนวคิดเรื่องการสื่อสารความรู้ที่ Ruggles และ Holtshouse (1999) อธิบายว่า การจัดการความรู้ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ การบรรจุความรู้ การอำนวยความสะดวก และการถ่ายทอดความรู้ โดยสามารถสรุปให้เห็นผลการวิเคราะห์ได้จากตารางที่ 3 ที่แสดงการสรุปผลเรื่ององค์ประกอบของภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในคาบสมุทรสทิงพระ โดยการศึกษาการบรรจุความรู้ พบว่า ความรู้ที่บรรจุคือองค์ความรู้ในการปลุกเสกซึ่งเป็นความรู้ที่ซ่อนเร้น ได้แก่ ความรู้เรื่องสมาธิ ฌาน กสิณ และคาถา รวมถึงความรู้เรื่องพิธีกรรมซึ่งเป็นความรู้ชัดแจ้ง ได้แก่ รูปแบบพิธี ฤกษ์ยาม และมอลสาร โดยเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ความรู้ที่ซ่อนเร้นมีความซับซ้อนและมีบทบาทต่อความศักดิ์สิทธิ์มากกว่า สอดคล้องกับที่นักวิชาการด้านการจัดการความรู้ได้ประมาณการว่าองค์ความรู้ที่หมุนเวียนในสังคมมนุษย์นั้น มากกว่าร้อยละ 95 เป็นความรู้แบบซ่อนเร้น ในขณะที่ความรู้แบบชัดแจ้งมีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น (Martin Eppler, 2006) โดยที่มาของความรู้เรื่องนี้ พบว่า ได้รับอิทธิพลมาจากแนวปฏิบัติทางศาสนาเรื่องพุทธวิธีการสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เปรียบเทียบมนุษย์เป็นบัวหลายเหล่าซึ่งแต่ละเหล่าต้องได้รับการสอนธรรมะที่แตกต่างกัน กล่าวได้ว่า การศึกษาที่จำแนกความรู้ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความรู้ที่ซ่อนเร้น และความรู้ที่ชัดแจ้ง สอดคล้องกับที่ Filemon Uriarte, Jr. (2008) ได้อธิบายไว้ว่า การศึกษาความรู้ต้องให้ความสำคัญกับความรู้ทั้งสองรูปแบบ ซึ่งความเข้าใจที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงหลักการและเหตุผลของการบรรจุความรู้

การอำนวยความสะดวก พบว่า การพัฒนาความรู้ในกรณีนี้มีการพัฒนาทั้งทางบวกและทางลบ โดยเป็นผลมาจากการบูรณาการร่วมกันขององค์ความรู้อื่น ๆ ในส่วนของการบูรณาการทางบวกแสดงให้เห็นจากการผนวกกันระหว่างความรู้เรื่องการปลุกเสกวัตถุมงคลกับภูมิปัญญาเรื่องการใช้ตำนานเรื่องเล่า ประสพการณ์ ภาษาอาขีพ การคมนาคม และการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ สุกัญญา สุดฉายา (2556) ที่พบว่า วัตถุมงคลเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า “วัฒนธรรมที่ฝังตัว” (Embedded culture) โดยเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อในผู้สร้างวัตถุมงคล ความเชื่อและพิธีกรรมในการสร้างวัตถุมงคล รวมถึงเรื่องราวหรือนิทานประกอบวัตถุมงคล เช่น การปลุกเสกวัตถุมงคลโดยใช้ตำนานเรื่องเล่าของสมเด็จพระเจ้าพะโคะผ่านพระเนื้อว่านรุ่นแรก ปี พ.ศ.2506 ที่ปรากฏรูปของสมเด็จพระเจ้าพะโคะนั่งขัดสมาธิเพชรและมีมือมี “ลูกแก้ววิเศษ” ซึ่ง เป็นลูกแก้วศักดิ์สิทธิ์ประจำตัวท่านที่พญางูได้มาคายให้ไว้ในตอนที่ท่านยังเป็นทารก และที่ศีรษะของท่านมีรัศมีเปล่งออกมาคล้ายรัศมีของพระพุทธเจ้าซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นพระโพธิสัตว์ ส่วนด้านหลังเป็นรูปของพระสุวรรณมาลิกเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดอย่างหนึ่งของคาบสมุทรสทิงพระ และเบื้องล่างมี “รอยฝ่าพระพุทธรบาท” ของสมเด็จพระเจ้าพะโคะที่ได้เหยียบเอาไว้บนแท่นหินใหญ่ ซึ่งแนวทางการเชื่อมโยงความรู้สู่ตำนานความเชื่อของท่านถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการอำนวยความสะดวก ดังเช่นที่ Shannon Gayk และ Robyn Malo (2014) ได้ศึกษาความหมายของไม้กางเขนในศาสนาคริสต์และพบว่าถอดแบบมาจากเหตุการณ์ที่พระเยซูถูกจับตรึงกับไม้กางเขนซึ่งสื่อให้เห็นถึงความทุกข์ทรมาน แต่จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของผู้สร้างคือการถ่ายทอดหลักธรรมเรื่องการเสียสละ ความมีเมตตา และการให้อภัย

ในส่วนของการบูรณาการความรู้ทางลบ พบว่า แสดงให้เห็นจากปรากฏการณ์ที่มีคณะผู้สร้างวัตถุมงคลบางกลุ่มได้นำความรู้เรื่องการปลุกเสกวัตถุมงคลไปผนวกกับความรู้เชิงพุทธพาณิชย์ การตลาด และวัตถุนิยม โดยการผนวกความรู้ด้านลบเป็นผลมาจากปัจจัยผลักดันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในคาบสมุทรสทิงพระทั้งในแง่สังคม

เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งผลที่เกิดขึ้นคือความรู้ใหม่ที่ปลดทอนความรู้เดิม ซึ่งในกรณีนี้คือการสูญเสียความศักดิ์สิทธิ์และคุณค่าในเชิงหลักธรรมคำสอนไปสู่การมีมูลค่าและความนิยมทางการตลาด สอดคล้องกับ สุกัญญา สุดฉายา (2556) ที่พบว่า มีวัตถุมงคลที่ผลิตขึ้นในปัจจุบันได้นำเอาคติชนประเพณีทานมาผสมผสานกับความเชื่อและกลายเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุมงคล และในขณะเดียวกันได้มีส่วนในการลดทอนคุณค่าของวัตถุมงคลด้วย รวมถึงสอดคล้องกับ ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และธีรยุทธ พุคักดิ์ศรีกิจ (2555) ที่พบว่า ผู้บริโภคมีความเชื่อในการครอบครองเครื่องรางของขลังและวัตถุมงคลในด้านโชคลาภและเงินทองด้านเมตตามหานิยม และด้านการคุ้มครองความปลอดภัย โดยเป็นผลมาจากการบริโภคประสบการณ์ของการครอบครอง การบริโภคความหมายเชิงสัญลักษณ์ และการบริโภคผลประโยชน์ทางสังคม โดยการบูรณาการความรู้ในเชิงลบที่เป็นการลดทอนคุณค่าของความรู้ดั้งเดิมถือเป็นสิ่งที่ผู้ปลุกเสกวัตถุมงคลในยุคปัจจุบันควรพิจารณาเนื่องจากอาจนำไปสู่ทางเสื่อม

สำหรับการถ่ายทอดความรู้ พบว่า เป็นการถ่ายทอดผ่านสื่อจากพระเกจิอาจารย์ไปสู่ผู้บูชาวัตถุมงคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นทิศทางการสื่อสารความรู้แบบ “อสมมาตร” นั่นคือการถ่ายทอดในลักษณะการแนะนำสั่งสอนระหว่างผู้รู้ธรรมและผู้ต้องการเรียนรู้ธรรม สอดคล้องกับที่ Martin Eppler (2006) ได้อธิบายว่า การสื่อสารความรู้คือกิจกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์ที่เป็นการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารหรือการประกอบสร้างความหมายร่วมกันในเรื่องของความเข้าใจ การประเมิน ประสบการณ์ หรือทักษะ ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ ซึ่งในกรณีนี้คือ ความพยายามของพระเกจิอาจารย์ในการให้ขวัญและกำลังใจในรูปแบบของสิ่งยึดเหนี่ยวบางอย่าง โดยได้สอดแทรกภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมาในสื่อด้วย ซึ่งผู้บูชาวัตถุมงคลมีหน้าที่ในการศึกษาและค้นหาความหมายต่าง ๆ ที่ถูกบรรจุเอาไว้เพื่อให้เกิดการประกอบสร้างความหมายร่วมกันในเรื่องของความเข้าใจนั่นเอง และในส่วนของหลักการถ่ายทอด พบว่า ผู้ปลุกเสกวัตถุมงคลได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการเลือกใช้สื่อที่สอดคล้องกับองค์ความรู้ที่ต้องการถ่ายทอด สื่อที่สอดคล้องกับบริบทของการสื่อสาร และสื่อส่งเสริมการแปลความหมายของผู้รับสารได้

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้ช่วยให้มองเห็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและวัตถุมงคลในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยชี้ให้เห็นว่ามีการนำความรู้ทางศาสนามาปรับใช้เพื่อการดำรงชีวิตในบริบทของท้องถิ่น โดยมีการนำพุทธคุณด้านต่าง ๆ มาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ได้แก่ ด้านเมตตามหานิยมเพื่อตอบสนองการดำรงชีพด้วยการค้าขาย ด้านโชคลาภและความอุดมสมบูรณ์เพื่อตอบสนองวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม และด้านแคล้วคลาดคงกระพันเพื่อตอบสนองต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต นอกจากนี้ ยังมีการสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นมิติของการบูรณาการทางความรู้ เช่น ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ การคมนาคม การช่วยประกอบอาชีพ การใช้ภาษา การใช้ประสบการณ์ และการใช้ตำนาน นอกจากนี้ ยังช่วยให้มองเห็นกระบวนการสื่อสารภูมิปัญญาผ่านพิธีกรรมและวัตถุมงคล ซึ่งปรากฏว่าผู้สื่อความรู้ คือ พระเกจิอาจารย์ ที่ได้ใช้ความรู้แบบซ่อนเร้นเรื่องการใช้กระแสดิจิต การเข้าฌาน การเพ่งกสิณ และการบริกรรมคาถาอาคมในการปลุกเสกและให้ความหมายแก่พิธีกรรมและวัตถุมงคล ในขณะที่ยังรับสาร คือ ผู้บูชา ที่จะต้องมีความศรัทธาในพุทธคุณและมีความรู้ในการปรุงจิตของตนเองด้วยการบริกรรมคาถาและการบูชาตามคำแนะนำจึงจะเชื่อมโยงสู่พุทธคุณและดึงพลังออกมาใช้ได้ โดยการศึกษาเรื่องนี้ช่วยให้เข้าใจกระบวนการสื่อสารความรู้ภายใต้เงื่อนไขที่เป็นเอกลักษณ์ของคาบสมุทรสทิงพระ และช่วยเตือนสติให้ผู้คนบูชาวัตถุมงคลอย่างมีความรู้และเป็นไปด้วยศรัทธาที่ถูกต้อง โดยผู้บูชาต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักธรรมคำสอนที่อยู่ภายในวัตถุมงคล

และตระหนักว่าวัตถุมงคลต่าง ๆ เป็นเพียงพุทธวิธีการสอนธรรมะอย่างหนึ่ง เป็นแนวทางในการยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นเครื่องเตือนสติ เสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ถวายทอดหลักธรรมคำสอน และส่งต่อภูมิปัญญาต่าง ๆ ให้แก่ผู้มีจิตศรัทธา หากผู้บูชาได้เรียนรู้และเข้าใจองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เหล่าพระเกจิอาจารย์ได้ถ่ายทอดให้ และนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีแล้ว ก็เชื่อได้ว่าการสื่อสารภูมิปัญญาผ่านพิธีกรรมและวัตถุมงคลนั้นได้นำไปสู่ทางเส้นแห่งมรรคผลโดยแท้จริง

ข้อเสนอแนะของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์การสื่อสารภูมิปัญญาผ่านพิธีกรรมและวัตถุมงคลที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ถูกนำมาถ่ายทอดจึงเป็นไปเพื่อตอบสนองเงื่อนไขของการสื่อสารในบริบทนี้ ในโอกาสต่อไป ผู้วิจัยสนับสนุนให้มีการนำเอาแบบจำลอง SMCR และแนวคิดเรื่องการสื่อสารความรู้ ไปประยุกต์ใช้เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในบริบทอื่น ๆ ซึ่งอาจช่วยให้มองเห็นองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างออกไป รวมถึงเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไขของการสื่อสารความรู้ในบริบทนั้น

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ ธรรมวดี. (2543). **ภูมิปัญญาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- จำรัส เพชรทาบ. (2545). **ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังของชาวบ้านอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- มณีนภา ชุตินุตร และนิคม ชมพูหลง. (2538). **แนวทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- รัชดาพร บุญทอง. (2553). **กระแสวัตถุมงคลจตุคามรามเทพกับภาพสะท้อนของสังคมไทย (พ.ศ.2530 พ.ศ. 2550)**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. (2561). เข้าถึงได้จาก <http://ich.culture.go.th/> วันเดือนปีที่สืบค้น 1 สิงหาคม 2561.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. (2542). “ภูมิปัญญาชุมชน ยาชุดวิเศษในการพัฒนา” **วารสารวัฒนธรรมไทย** ปีที่ 36, ฉบับที่ 9 (มิ.ย. 2542) : หน้า 2-4.
- ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และธีรณัฐ พุศศักดิ์ศรีกิจ. (2555). “ความเชื่อและพฤติกรรมการบริโภคเครื่องรางของขลังและวัตถุมงคลของชาวไทย” **วารสารสงขลานครินทร์** ปีที่ 18, ฉบับที่ 3 (ก.ค.-ก.ย. 2555) : หน้า 57-92.
- สุกัญญา สุขฉายา. (2556). “ทุนวัฒนธรรมกับวัตถุมงคลในปัจจุบัน” **วารสารอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์** ปีที่ 42 (2) กรกฎาคม - ธันวาคม.
- Eppler, M. (2006). “The Concept of Knowledge Communication and Its Relevance to Management” **USI Research Note**, Switzerland: University of Lugano (USI).
- Gayk, S. and Malo, R. (2014). “The Sacred Object” **Journal of Medieval and Early Modern Studies**. 44: 457-467.
- Isaacs, W. (1997). “Dialogue and the art of thinking together” **A pioneering approach to communicating in business and in life**, New York: Doubleday.
- Polanyi, Michael. (1966). **The Tacit Dimension**. USA: University of Chicago Press.
- Ruggles, R., and Holtshouse, D. (1999). **The knowledge advantage**. New Hampshire: Capstone Publishers.
- Uriarte, F, Jr. (2008). **Introduction to Knowledge Management**. Jakarta: ASEAN Foundation.